

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ ТА ЙОГО ІНФРАСТРУКТУРА

STOCK MARKET UKRAINE AND ITS INFRASTRUCTURE

УДК 336.761

Гушан О.В.

студентка

Вінницький

торгівельно-економічний інститут

Київського національного

торгівельно-економічного університету

Далевська Т.А.

к.е.н., старший викладач

Вінницький

торгівельно-економічний інститут

Київського національного

торгівельно-економічного університету

Фондовий ринок України перебуває в стадії формування. Останнім часом спостерігаються позитивні тенденції функціонування фінансового ринку. Основним завданням сьогодення вважається створення умов для становлення висококваліфікованого, цілісного та справедливого ринку цінних паперів з метою подальшої його інтеграції до світового простору.

Ключові слова: фондовий ринок, емітент, інвестор, депозитні сертифікати, цінні папери.

Фондовый рынок Украины находится в стадии формирования. В последнее время наблюдаются положительные тенденции функционирования рынка. Основной задачей настоящего считается создание условий

для становления высококвалифицированного, целостного и справедливого рынка ценных бумаг с целью дальнейшей его интеграции в мировое пространство.

Ключевые слова: фондовый рынок, эмитент, инвестор, депозитные сертификаты, ценные бумаги.

Stock market Ukraine is in the process of formation. Recently, there are positive trends in the functioning of financial markets. The main task today is considered the conditions for the formation of a highly qualified, holistic and fair securities market to further its integration into the global space.

Key words: stock market, issuers, investors, deposit certificates, securities.

Постановка проблеми. Фондовий ринок є найпотужнішим інструментом залучення та перерозподілу інвестиційних ресурсів між всіма суб'єктами економічної діяльності. Передумовою його розвитку є сприятлива економічна ситуація в країні, розвинена мережа фондових бірж, підвищення довіри суб'єктів господарювання та населення до інструментів фондового ринку.

Сьогоднішній стан української економіки потребує розвитку підприємств та виходу національного товаровиробника на світовий ринок. Для реалізації цих завдань необхідно залучити значні фінансові активи та спрямувати їх на розвиток виробничого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання вивчення фондового ринку та особливостями формування його інфраструктури досліджували також українські вчені М. Поплавська, О. Мозговий, Н. Бедіна, Р. Безус, В. Жупаненко.

Метою статті є розкриття теоретичних засад фінансового ринку, та пропозиція шляхів вдосконалення фондового ринку.

Виклад основного матеріалу. Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів). Безпосередніми учасниками фондового ринку є:

- емітенти;
- інвестори в цінні папери;
- професійні учасники
- саморегульвні організації професійних учасників ринку [1].

Фондовий ринок як складова фінансового ринку традиційно вважається забезпечувальною ланкою всієї фінансової системи держави.

На державному рівні фондовий ринок виконує такі завдання:

- сприяти формуванню єдиного економічного простору країни;

- допомагати визначити пріоритетні напрями інвестиційного фінансування секторів економіки;
- стимулювати конкурентоспроможність одних та обмежувати інших галузей;

- розподіляти, зменшувати інвестиційні ризики;
- бути носієм ринкової ідеології, що передбачає широку лібералізацію економіки;

- функціонувати як соціальний інститут, який спроможний забезпечити капіталізацію заощаджень та перетворити їх на інвестиції.

Протягом 2014-2015 рр. українські фінансові ринки діяли в умовах девальваційних очікувань та скорочення основних показників реального сектору економіки. В цілому, за відсутності вагомих передумов для покращення ділового клімату в найближчій перспективі, український фондовий ринок протягом останніх декількох років демонструє суттєве розширення сегменту державних боргових зобов'язань. При цьому в 2015 р. спостерігалось деяке зниження активності на внутрішньому ринку державних запозичень, що було пов'язано з перевиконанням показників державного бюджету, а також непривабливими умовами первинного розміщення ОВДП. У зв'язку з цим, останнім часом найбільші інституційні інвестори в особі комерційних банків вкладають кошти в ОВДП переважно як в інструмент застави при залученні кредитів від НБУ та на міжбанківському ринку, надаючи при цьому перевагу депозитним сертифікатам НБУ. Депозитні сертифікати НБУ мають доволі короткий строк обігу та відносно високу дохідність, що робить їх основним інструментом абсорбування надлишкової ліквідності на ринку. У січні-червні 2016 р. обсяг контрактів з ОВДП порівняно з аналогічним періодом 2015 року скоротився зі 172 млрд. грн. (91% торгів) до 92 млрд. грн. (85% торгів). Натомість обсяг операцій з депозитними сертифікатами НБУ, які в січні-червні 2015 р. не торгувались на біржах, за підсумками січня-червня 2016 р. склав 11 млрд. грн. або 10% сукупного обсягу торгів.

Низька ліквідність ринку облігацій підприємств пояснюється доволі вузьким колом інвестиційно привабливих корпоративних боргових інструментів. Після кризи 2008-2009 років, яка супроводжувалась великою кількістю дефолтів за корпоративними облігаціями, найбільші інституційні інвестори в особі комерційних банків більш ретельно вибирають напрями використання коштів.

Можна виділити наступні тенденції розвитку фондового біржового ринку в Україні:

Національною Комісією з цінних паперів та фондового ринку протягом січня – грудня 2016 року зареєстровано 118 випусків облігацій підприємств на суму 6,76 млрд грн (таблиця 1). Порівняно з аналогічним періодом 2015 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 4,66 млрд грн [4].

За період січень-грудень 2014 року зареєстровано 17 випусків опціонних сертифікатів на суму 1,28 млн грн. Протягом 2015 року обсяг випуску облігацій змінювався. Як ми бачимо, найменша кількість була випущена в грудні 2015 року, а найбільша кількість у вересні. Протягом 2016 року найменша кількість була випущена у жовтні, а найбільша в травні. Таким чином, порівнявши 2015 та 2016 роки можна сказати, що у 2016 році кількість випущених облігацій набагато збільшилась.

Інфраструктуру фондового ринку утворюють інститути, які забезпечують функціонування ринку, створюють необхідні умови для обігу цінних паперів на біржовому чи позабіржовому

ринках, сприяють укладанню угод щодо цінних паперів між учасниками ринку.

Укладання угоди з цінними паперами на організованому ринку переважно здійснюється не між покупцем та продавцем, а між покупцем (продавцем) та фінансовим посередником; усі розрахунки за угодою та виявлення зобов'язань сторін здійснюються в процесі клірингу, а виконання угоди – в процесі розрахунків. Тобто всі етапи угоди щодо купівлі-продажу цінних паперів на організованому фондовому ринку досить відокремлені, внаслідок чого на ринку з'являються відокремлені організації, які здійснюють кліринг та розрахунки між учасниками ринку і функціонують у вигляді самостійних юридичних осіб або спеціалізованих структурних підрозділів бірж. Еволюція фондового ринку, відокремлення окремих етапів угод з цінними паперами, необхідність оперативного проведення розрахунків за укладеними угодами привели до створення і розвитку

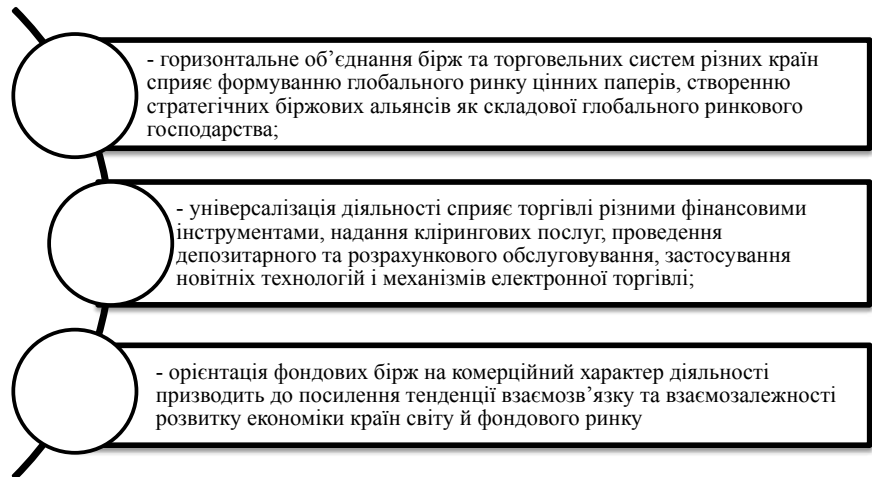

Рис. 1. Тенденції розвитку фондового біржового ринку в Україні

Таблиця 1

Кількість випусків облігацій підприємств, зареєстрованих Національною Комісією з цінних паперів та фондового ринку протягом січня-грудня 2014 – 2016 років

Період	2014	2015	2016	2014/2015		2015/2016	
				Абсолютне відхилення млн.	Темп приросту %	Абсолютне відхилення млн.	Темп приросту %
Січень	1 090,94	782,00	620,68	-308,94	-28,31	-161,32	-2,06
Лютий	3 690,00	934,68	1069,29	-2755,32	-74,6	134,61	1,44
Березень	696,44	690,00	268,80	-6,44	-0,9	-421	-6,10
Квітень	525,80	294,84	416,98	-230,96	-43,9	122,14	4,14
Травень	5 227,06	114,00	1684,50	-5113,06	-97,8	1570,5	13,77
Червень	3 978,63	1472,89	368,11	-2505,74	-62,9	-1104,78	-7,50
Липень	2 668,52	2314,53	342,97	-353,99	-13,2	-1971,56	-8,51
Серпень	669,20	680,94	1265,46	11,74	1,75	584,52	8,58
Вересень	584,95	4184,79	223,83	3599,84	61,5	-3960,96	61,54
Жовтень	6 936,27	838,75	64,62	-6097,52	-87,9	-774,13	-8,79
Листопад	1 647,52	253,33	235,24	-1394,19	-84,6	-18,09	-0,92
Грудень	2 106,79	-134,20	200,00	-2240,99	-93,6	334,2	-24,90
Всього	29822,12	12426,54	6760,49	-17395,58	58,3	-5666,05	-35,73

депозитарних та розрахунково-клірингових систем у структурі ринку [5, с. 57].

Сьогодні необхідними складовими інфраструктури фондового ринку є торгівлі, реєстраційні мережі, розрахунково-клірингові та депозитарні системи, а також системи правового та інформаційного забезпечення ринку.

Основою торгових систем на біржовому та позабіржовому ринках виступають біржі та торговельно-інформаційні системи, які організують укладення угод між учасниками ринку на регулярній та впорядкованій основі.

Фондовий ринок України, з одного боку, є підсистемою економічної системи і фінансового ринку країни, а з іншого – системою економічних відносин з приводу випуску розміщення, продажу – купівлі цінних паперів.

З метою якісної перебудови фондового ринку України та спрямування його на реалізацію завдань інвестиційно-інноваційної сфери політика держави щодо цього має бути зосереджена на наступному:

- роз'яснення потенційних можливостей, налагодження тісного співробітництва в рамках міжнародних організацій з метою створення позитивного іміджу українського фондового ринку серед зарубіжних та вітчизняних інвесторів;

- чітке визначення прав та обов'язків емітентів та інвесторів, підвищення вимог до корпоративного управління, узгодження законодавства відповідно міжнародних норм та сучасних вимог розвитку капіталу в Україні, прийняття закону «Про акціонерні товариства»;

- лібералізація валютного регулювання з метою доступу вітчизняних підприємств до міжнародних ринків капіталу та спрощення доступу до внутрішнього ринку зарубіжних інвесторів;

- розширення кількості фінансових інструментів, доступних для інвесторів, повноцінне впровадження в обіг похідних цінних паперів;

- розбудова національної депозитарно – клірингової системи, створення єдиного центрального депозитарію корпоративних цінних паперів, вдосконалення обліку прав власності на цінні папери, запровадження міжнародних стандартів обліку прав власності на цінні папери та розвиток системи обігу цінних паперів та деривативів, спрощення процедури проведення розрахунків за угодами з цінними паперами за участю нерезидентів;

- концентрація торгівлі цінними паперами на організованому ринку, діяльність якого відповідає міжнародним стандартам.

В Україні фондовий ринок потребує розвитку і оборот цінних паперів стає однією з основних галузей фінансової сфери. Як відомо, реформування власності супроводжується структурною перебудовою народного господарства і зумовлює створення фондового ринку, а останній сприяє закріпленню результатів цього реформування.

Аналіз стану та динаміки фондового ринку на сучасному етапі свідчить про те, що в Україні сформувався спекулятивний фондовий ринок, який перебуває у сильній залежності від іноземного капіталу та зовнішньоекономічної динаміки. Характерними його рисами є висока концентрація власності, незначна участь населення в інвестуванні у фінансові активи [2, с. 63].

Вітчизняний фондовий ринок вже пройшов кілька складних етапів свого розвитку і потребує розробки його більш ефективної моделі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України « Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV (Редакція станом на 01.05.2016).

2. Краснова І.В. Фондовий ринок в Україні: стан та перспективи розвитку / І.В. Краснова // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 129-134.

3. Поплавська М.В. Особливості формування фондового ринку України / М.В. Поплавська // Економіка та держава. – 2011. – № 2. – С. 79-81.

4. Офіційний сайт Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку. – <http://nssmc.gov.ua/fund/analytics>

5. Яцюк Г.В. Модернізація торговельної інфраструктури ринку цінних паперів / Г.В. Яцюк // Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрямки розвитку: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : Криниця, 2013. – С. 170-172.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrayiny «Pro tsinni papery ta fondovyy rynek» vid 23.02.2006 No 3480-IV (Redaktsiya stanom na 01.05.2016).

2. Krasnova I.V. Fondovyy rynek v Ukrayini: stan ta perspektyvy rozvytku / I.V. Krasnova // Problemy ekonomiky. – 2014. – No 1. – С. 129-134.

3. Poplavs'ka M.V. Osoblyvosti formuvannya fondovoho rynku Ukrayiny / M.V. Poplavs'ka // Ekonomika ta derzhava. – 2011. – No 2. – S. 79-81.

4. Ofitsiynny sayt Natsional'noyi Komisiyi z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. – <http://nssmc.gov.ua/fund/analytics>

5. Yatsyuk H.V. Modernizatsiya torhovel'noyi infrastruktury rynku tsinnykh paperiv / H.V. Yatsyuk // FinansovainfrastrukturaUkrayiny:problemytanapryamky rozvytku: zb. tez Vseukr. nauk.-prakt. konf. – K. : Krynytsya, 2013. – S. 170-172.